

داکتر یار محمد متخصص حفاظت محیط زیست

پنجشیر بهشت است

بهشت زمین است

چگونه شرح سازم من فضایش بهشت آساست و دل کش باغ هایش

شفایابند مریضان از هوایش ز چشم بد نگهدار خدای

نظیر باغ رضوان است پنجشیر

شاعر سید محمد قاسم

پنجشیر در بین دوشاخ جنوبی هندوکش واقع است و لازم دیدم که در مورد طبیعت زیبای پنجشیر مختصری نوشته بنمایم تا توجه دوست داران طبیعت را به خواندن و دیدن طبیعت دره های زیبای و قشنگ پنجشیر معطوف نموده راجع به پنجشیر بهشت زمین که سر زبانها است معلومات داشته باشند. افغانستان مانند بدخشان دره پیچ و تاب دره های کوبابا و سفید کوه و نورستان و غیره جاهای زیبا و دیدنی زیاد دارد و هر کدام آن بجای خود قشنگ و قابل تماشا است ولی دره های شاداب پنجشیر بانزدیک که به کابل دارد و با هم زیبایی هایی که در خود جمع کرده بلا شبهه بهشت زمین است و هم یکی از بهترین چراگاه بیلاقی های گهستانی افغانستان بشمار میرود.

پنجشیر کوه های پر نشیب و برف گیر و قله یخچالهای طبیعی دارد، اما اگر بیشتر با آن نزدیک شویم تنوع وسیعی از چشم اندازهای طبیعی نواحی دهات آن انواع درختان میوه دار نظیر بادام، چهار مغز، زرد آلو، آلبالو، گلیلاس، سیب شفتالو، ناک، انواع انگور (حسینی، گشمششی و غیره..) و انواع توت (سفید توت، کبودتوت، شاتوت) و در دامنه کوه های آن پوشش گاهی انبوه را مشاهده می کنید.

پنجشیر با داشتن آب و هوای گوارا و دره های شاداب و سرسبز یکی از تفریح گاه های مرکز مملکت بوده در موسم تابستان به روزهای تعطیل مردم و مامورین می توانند که ساعتی را در گوشه و کنار دهات و دره های آن با شنیدن بیلان بر شاخسار گل و عند لیان برفراز آبشاران نغمه سرای نموده و روان مهمان نان را نوازش می دهند و به خوشی بگذرانند.

پنجشیر از پای کوتل انجمن و خا واک تا گلبهار و جبل السراج امتداد دارد بنام ولایت پنجشیر یاد می شود و مساحت پنجشیر 705 هزار کیلو متر مربع بوده و طول پنجشیر از جبل السراج الی تا کوتل انجمن زیاده از 135 کیلو متر می باشد و عرض پنجشیر به نسبت موقعیت دره های آن اندازه های مختلفی دارد که هنوز توسط وسایل و سایط فنی مشخص و معین نشده است و مردم طول این دره ها را از 20 تا 40 کیلومتر تخمین کرده اند. پنجشیر از طرف شمال متصل است به خوست و ورننگ و ولایت تخار و اندراب و از طرف جنوب به نجراب و سنجن در نامه و وریزه کوهستان و از طرف شرق و شمال شرق به نورستان و بدخشان و از طرف غرب به جبل السراج احاطه است.

نقشه ولایت پنجشیر

آب و هوای پنجشیر

دردلم تمنای کوهسار پنجشیر است

آرزوی سیر لاله زار پنجشیرا است

چاره ی دیگر نبود خاطر ملولم را

انچه غم برد از دل آبشار پنجشیراست

از هوا و آب آن روح تازه می گردد

بهردفع رنج و غم سبزه زار پنچشیر است

آب روشن و صافش هر طرف بود جاری

نهر در سن کابل شرمسار پنچشیر است

کبک می پرد هرسو مستی دارد دریایش

جان من تماشاکن نوبهار پنچشیر است

صوفی عشق‌ری

پنچشیر دارای آب و هوای فوق العاده خوب و مرطوب می باشد، که این اعتدال در زمستان و تابستان رعایت شده است، تابستان انچنان گرم و زمستان آن به نسبت عدم باد انچنان سردی ندارد و چهار فصل در اکثریت نواحی دره های پنچشیر احساس می شود. پنچشیر از جمله اقلیم چارم است و هوای خوش دارد حاصل غله آن اندک است به نسبت سردی هوای شب آن و هم نشر بودن بعضی مناطق دهات نواحی سمت راست پنچشیر که به نسبت موقعیت کوه های بلند آن کم آفتاب رس است و هم در بعضی از نواحی بالای پنچشیر نظر به اختلاف ارتفاع هوای آنها سردتر است و کشت بعضی نمود غله ها پخته نمی شود و میوه آن هم نمیرسد.

دریای خروشان و پر آب زلال پنچشیر از کوه های سربه فلک کشیده و پوشیده از برف انجمن و خاواک سرچشمه می گیرد و از بین پنچشیر می گزرد و دریا های کوچک فرعی که از قتل دره ها سرآزیر می شود در آب هوای محل خود تاثیر زیاد دارند و به دریای کلان می پیوندند. جریان تند و طغیان موجه آنها باعث وزیدن باد ملایم سرد و گوارا هوای تابستان پنچشیر را معتدل دلکش و خوش آیند ساخت است. وبدون مبالعه در اکثریت دره های نواحی کوه یایه های پنچشیر مناظر مقبول وجو دارد که با دره پوغان و کشمیر همسری کرده می تواند. وادی های کوچک که در نواحی آن به سطح هموار واقع اند در زمستان از باد های سرد موسمی محافظ می باشند. و به بخاطر اینکه دوشاخه هندوکش به مانند دیوار عظیم پنچشیر را احاط کرده است مانع باد های شدید در داخل پنچسیر می شود. اما هوای دره های نواحی پنچشیر باهم یکسان نبوده درجه حرارت دره هایی که تحت تاثیر کوتل ها واقع اند سردی آن شدید تر بوده نسبت به وادی های نواحی آن مقایسه شده نمی تواند. حد اکثر درجه حرارت در تابستان در وادی ها از 30 تا 35 درجه سانتی گراد در روز واز 15 تا 20 درجه تحت صفر در شب های زمستان تجاوز نمی کند. اگر دریای کلان خروشان و دریا های فرعی در پنچشیر جریان آن وجود نمی داشت البت این دره های دراز و کم عرض به نسبت دو دیوار بزرگ سنگی دو شاخه کوه هندوکش که پنچشیر را احاط کرده است و تابش آفتاب هم در سنگ ها و ریگ های زیادتر حرارت تولید می گرد گرم و سوزان آن طاقت فرسا می بود. چنانچه شاعر پنچشیری گفته است

اگر دریای پر قهرش نباشد میان نارسوزان است پنچشیر

موسم باران در اکثریت نواحی وادی های پنجشیر از نیمه ماه حوت و در دهه های نواحی کوهستانی آن از 15 برج حمل شروع می شود و در کوه ها اوایل ثور شروع شده کم و بیش تا برج جوزا دوام میکند. برف باری از ماه قوس و بعضی اوقات از ماه عقرب شروع شده در وادادی ها تا اول حمل و در دهه های مرتفع نواحی کوهستانی تا آخر برج ما ثور دوام کرده و بعضی استسنا آن نیز در بین دره های نواحی موجود است و بعضی از دره های سطح مرتفع فقط پنج ماه از برف پوشیده نمی باشد و بدین مناسبت ملاقاسم شاعر پریانی راجع به هوای ساحه پریان گفته است که:

ز عقرب تابه جوزا زیر بر فیم بهار وتیر ماهی نیست ما را

چون ولایت پنجشیر کوهستانی است و از دره های متعددی تشکیل شده وهم نسبت کوه هندوکش و عمق دره ها مستقیماً زیر تاثیر جوی هندوکش می آید حوادثی از قسم ژاله، صاعقه و برف کوچ در نواحی دره های پنجشیر به وقع پیوسته و سیلاب های موسمی سرازیر می شود و از اثر اختلال جوی هندوکش در تابستن وزمستان برای چند روز معدود باد به شدت جریان داشته و اکثر سال هوای پنجشیر آرام می باشد. دریای پنجشیر از سلسله کوه هندوکش یعنی از نشیب های کوتل انجمن و چمار و کوتل خاواک سرچشمه گرفته و از ارتفاع بیش از سه هزار متر سرازیر میگردد، و با 19 معاون دیگر خود که از نواحی دره های حد به حد از پریان تا دالان سنگ جریان آن از شرق به جنوب غرب بوده و در حصه دالان سنگ جریان خود را مستقیماً به طرف جنوب تبدیل کرده از زیر پل نیلاب در گلبهار می برآید و سرعت جریان آن کم شده و در اینجا دریای شتل و نجراب غوربند و باریک آب را در کوه دامن زمین با خود گرفته و بعد به وادی نغلو می رسیده و بادرای کابل ملحق می شود. طول این دریای 320 کیلومتر میرسد

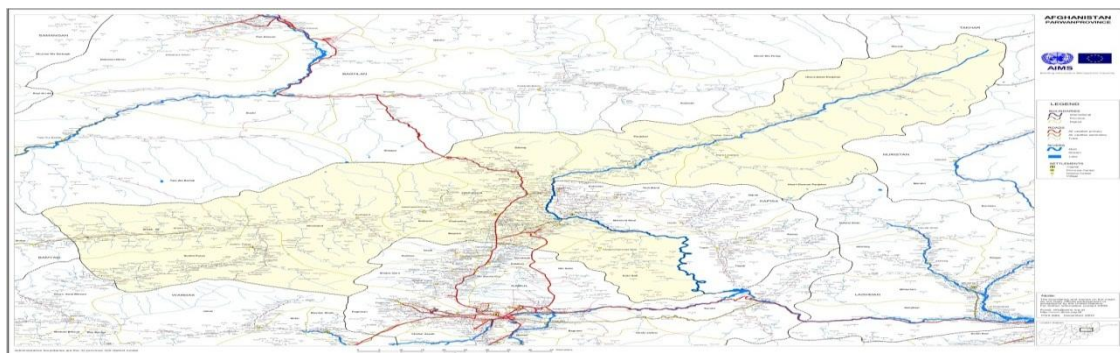
آب از کوتل چار

آب از کوتل زردآلو

آب کوتل انجمن

نقشه مسیر جریان دریای پنچشیر است

مردم چیز فهم و باسود به طور عنعنوی می گویند که زال به فرزند خود توصیه کرده بود:

به کجکن مرو ای پسر زنهار که سم ستورت شود پار پار
که دریای پرقهر دارد ستیز گیاهی ندارد به جز سنگ تیز

فردوسی

منطقه اتصال آب تل و خاواک

دریای طرف راست آب پریان است که با یکجا شدن آب اسکابون آب دره کوت سر چشمه آن از کوتل انجمن (ناوک) چمار می باشد و آب طرف چپ دریای تل است که از کوتل خا واک سرچشمه می گیرد. این محل برخورد دریای تل و دریا پریان در منطقه واخی دشت ریوت است. و با یکجاشدن آب در دره اریو, واخی, ابدت, مکنی, دره خنج, آب غوزه که منشاء آن از حوض میم خان است و آب شابه نهایت صاف و گوارا و خوش مزه دارد آب پشغور و غیره آب های کوچک دیگر و با رسیدن آب های ولسوالی دره که از کوتل زرد آلو منبع گرفته از النگ زمردخان و استانه کلان گزشته و در منطقه دو آب خواجه صفا با دریای کلان پنچشیر ملحق می شود.

درمیان دو آب خواجه صفاست منزل و جای او به عرش خداست

گرد بر گرد خواجه مردانند چون بلا را ولی بگر رانند

دوآب خواجه صفا

منطقه دوآب خواجه صفا

و اساس تشلیل دهنده در یای پنچشیر آب تل و آب خاواک و آب دره می باشد. و با پیوستن آب های کوچک دیگر مانند گوت و آب دره پارانده که از کوتل بازارک از ارتفاع پنج هزار متر و آب منجهور که منشاء آن از غرب کوه عبدالله خیل و آب تلخه نیز از عبدالله خیل دره , آب دره حصارک از جنوب غرب کوه عبدالله خیل در منطقه در خیل به دریای کلان وصل می شود و با رسیدن آب پیا وشت از علفچر مرتفع شفتان چمالورده منشاء آن می باشد و این آب از میان قریه قابضان و بخش خیل می گزرد به دریای کلان می پیوند و آب شوف که سرچشمه آن از حوض لالان و للم توت پز می باشد در منطقه سلیج به دریای کلان وصل می شود و آب دره تاواخ که از قول در ناب وچهلاک از کوه عمه نیل و قبر هزاره سرچشمه مگیرد و در فصل بهار در منطقه سیلی به دریای کلان می ریزد و آب های کوچک دیگر فصلی آب اورینگ زمان کور که از قول دری سرچشمه آن است و آب فصلی فراج که از کوه شمال بولغین سرچشمه میگرد و در مقابل همدیگر در اورینگ زمان کور به دریای کلان وصل می شوند.

دریای پنچشیر در اول جوزا که منابع اصلی ایش یخچالها طبیعی و برف چال ها است از شدت گرمی آفتاب به آب خیزی آب دره ها شروع کرده و در اول سرطان روبه کم آبی گزاشته و تا برج سنبله آب دره ها کم می شود. دریای کلان و معاون داخلی آن دریای دره هزاره چون مجرای شان از سطح اراض پایین افتاده است به غیر از چند قریه و آبادی های کوچک را آبیاری می کند و زمین و ادی پنچشیر از دریا های فرعی نواحی دره ها که جریان دایمی دارند آبیاری می شود.

دریای پشغور

دریای تاواخ

استفاد از آب دریای کلان ضرورت ساخت یک شبکه های آبرسانی می رود و اراض وسیع بایر حدود سی پنج هزار جریب زمین در منطقه تاواخ و عنابه از عدم شبکه آبیاری تا هنوز بدون کشت و زرع باقی مانده است. زنده یاد قهرمان ملی احمد شاه مسعود به پاس یاد بود از شهدای قریه تاواخ که از طرف روس های وحشی به قتل رسیدند. طرح سروی کانال آبرسانی سریچه را الی پشته ملکان زیر دست داشت طرح و نقشه دیزاین آن توسط انجینران آماده شده بود. اگر دولت طرح حفر کانال این پروژ آبرسانی را زیر دست گیرد یک کمک شاهان برای زمین داران قریه تاواخ و عنابه خواهد بود و بخاطریکه در این ساحه بیشتر از یک هزار هکتار زمین زراعتی زیر کشت دوفصله و قریب 2500 هکتار زمین بایر که در این ساحه وجود دارد زیر کشت خواهد رفته.

میگویند ملک شاهو از قریه ملکان در حکومت تیمریان ریس و حکمران در پنچشیر بود و باش داشت از دریای کلان از حصه خانیز بازارک نهر برای مشروب ساختن زمین های زراعتی و باغ های هزارخان پایین تا انتهای قریه زمان کور کشیده به استقامت دامنه کوه به شمال سرک فعلی جریان داشت که آثار و علایم آن تا حال پابرجاست.

ساحه باير ميدان دشت

ساحه باير پشت تاواخ

خواجگی داری ولایت پنجشیر

کلمه خواجگی به معنی مالداري یعنی زمین , باغ , جنگل و چاروا را در بر گیرنده است و این ثروتمندی چی متعلق به شخص یا دولت باشد. به همین خاطر شخص خواجگی دار را خواجه یا دولتمند می گویند. در قدیم در پنجشیر اولاده جناب خواجه عبدالله خواجه نصر دین و خواجه نیرالدین زندگی داشت, خاندان غلام حیدرخان تاواخ و خاندان خلیفه صاحب نورمحمد خان وکیل جان محمدخان تاواخ و خاندان سلطان محمدخان نوروزخیل سنگونه بازرك و خواجه رضا سفید چهر اینها خواجه زادگان اند. پشت شان از اولاده خواجه عبدالله می باشند و نسبت خویش را به حضرت خلیفه اول ابوبکر صدیق رض الله تعالی میسرسانند. اکثریت زمین های زراعتی تاواخ و قریه خجه رخه از میرزای کالان خان جد بزرگ سراج الدین خان بود و زمین های قریه خجه را جناب غلام حیدرخان پدر سراج الدین خان از روی اخلاصمند به حضرت صاحب مجدی عزیز احمد معروف به حضرت پیرزاده باخاطر سکونت دایمی شان در پنجشیر هدیه کرد. و فعلا هم اولاده ای غلام حیدرخان صاحب ملک و جایبی زیاد در تاواخ در اختیار خود دارند.

خلیفه صاحب ملک جایدادزیاد در تاواخ دشت ریوت و فرخار در اختیار خود داشت و امروز ملک و جایداد خلیفه صاحب را نواده های شان نگهداری و پاس داری می کنند. زمردخان نوروزخیل بازرك از اولاده خواجه نیرالدین بن خواجه عبدالله که زمردخان جد بزرگ سلطان محمدخان سنگونه بازرك می باشد که اکثریت زمین های زراعتی و باغات بازرك و دره خواجه عبدالله خیل دره از زمردخان نوروز خیل سنگونه می باشد.

زراعت

زمین پنجشیر کوهستانی و سنگزار است و خاک آن انقدر برای زراعت مساعد نیست با این هم در بعضی ولسوالی های آن زمین های خوب حاصلخیز دو فصله وجود دارد. در ولایت پنجشیر حدود هفت هزار هکتار زمین تحت کشت سالانه می رود. و ساحه زراعتی کلان ولایت پنجشیر ولسوالی پریان, ولسوالی خنج, ولسوالی دره , ولسوالی رخه ولسوالی عنابه و ولسوالی شتل می باشد. گندم جو جواری لوبیا کچالو از جمله محصولات زراعتی آن به شمار رفته و سبزیجات مختلف النوع محتاج باشندگان آن را تامین می کند.

منطقه قریه تاواخ که در این منطقه دوصنحرای وجود دارد بنام صحرای کلان و صحرای خورد یاد می شود که زمین های زراعتی به دوطرف قریه تاواخ هم به شکل هموار و میلان موقعیت دارند. صحرای کلان آن از منطقه قلعه و مله خیل شروع الی آسیاب سیلی و تا قسمت باغچه توت قلعه میر عنابه امتدا دارد که تقریباً پنج هزار جریب زمین زرعتی از جمله سه هزار جریب آن زیرکشت دوفصل است و باقی مانده آن به نسبت نا بود شدن یخچال طبیعی کوه تاواخ در یای تاواخ کمی آب دریای تاواخ در فصل تابستان به کم آبی می رود و به همین نسبت بدون کشت باقی می ماند. و صحرای خورد آن که تقریباً یکم هزار جریب زمین است که اکثر زمین آن زیر کشت دوفصله می رود. زمین های زرعتی و باغات ساحه این دوصحرا از دریای تاواخ به و سیله هشت جوی عنعنوی آبرسانی طول هرکدام جوی های دو الی سه کیلومتر می باشد.

جوی قاضی تاواخ

صحرای تاواخ در وقت حاصل جمعی

قریه دربند و فراج یک مقدار زمینداری دارند، اما زمین هموار ندارد و زمین های کشت آنها در دامنه کوه ها به شکل میلان قرار دارند و آب زمین های دربند و فراج از کوه بولغین سرچشمه می گیرد و هم آب آن فصلی می باشد و در آخر جوزا مردم دربخش زراعت و باغداری به قلت کم آبی مواجه هستند. و در این منطقه برای رفع مشکل مردم از جهت کم آبی ایجاب احداث یک بند ذخیر آبی می رود. اگر احداث این بند از طرف دولت صورت گیرد در حقیقت یک خدمت شایان دولت برای مردم در بند و فراج می باشد.

FRAJ village

قریه آب دره از ناحیه آب کدام مشکل ندارد آب آن دائم جریان است و سرچشمه آب آن از حوض لالان و کوه لَم توت پز می باشد و کوه آن پراز جنگل بلوط، سیاه چوپ و هم برف گیر است و به تدریج برف آن آب می شود و شرایط خوب زمین داری و باغ داری را مساعد کرده است. آب و هوای آبدرد خوب شرایط خوب باغداری و تاکداری را در تمام ساحات آن مساعد کرده است و اکثریت مردم آبدرد پیشه شان باغداری و چارواداری است. مشهور ترین میوه قریه آبدرد انگور حسینی است و هم آبدرد در تولید پنیر بزی که از شیر بز تیار می کنند در بازارهای پنجشیر از شهرت خوبی برخوردار است. روزانه بازار میوه فروشی عنابه ورخه پر از انواع میوه جات آبدرد و به خصوص انگور حسینی و کشمشی آن می باشد.

انگور کشمشی

طبیعت آب دره

دوم قسمت زمین داری پنجشیر ساحه فراخ ولسوالی رخه است که از گلستان و قابضان شروع شده تا پایین خجه و آب داوه دایر است. زمین های حاصلخیز این منطقه تقریباً بیشتر از دوهزار جریب زمین است که دوفصل کشت می شود. رخه در میان باغها و کشت زار و تاکستانهای قشنگ و زیبا افتاده است. و هم آب وافر و دائم جریان دارد و منشاء آب آن از کوه شفتان چمال ورده می باشد و شرایط طبیعی کوه چمال ورده برف گیر است و هم دارای ارتفاع بلند می باشد و به تدریج برف آن در فصل گرما آب می شود.

زمین های زراعی قریه خواجه

زمین های زراعی گلستان

سوم قسمت زمین داری ناحیه استانه تلخه، نوولیچ و سنگونه بازارک که مرکز ولایت پنجشیر در اینجا واقع است که زمین های زراعی و باغات آن به دوطرف دریای کلان قرار دارد که تقریباً حدود دو هزار جریب زمین زراعی با کشت دوفصل در این منطقه وجود دارد. ناحیه سنگونه بازارک در تاکداری انگور کشمشی مشهور است.

استانه بازارک

زمین زراعی بازارک

چهارم قسمت زمین داری پنجشیر ولسوالی پریان است که زمین های زراعی هموار آن تقریباً دو هزار جریب زمین آبی و زیاتر یک هزار جریب للمی آن می باشد و به نسبت ارتفاع موقعیت منطقه هوای پریان سرد و مدت فصل گرمی آن کوتاه حدود شش ماه است و در این منطقه تنها جو، حبوبات و ذرت کشت می شود. تمام ساحه ناحیه پریان محروم از درختان میوه دار می باشد و حتی درختان غیر میوه دار در اینجا هم کم و اندک است. دره های سطح مرتفع پریان فقط پنج ماه از برف پوشیده نمی باشد

زمین زراعی پریان است

دریای پریان

پنجم قسمت زمین داری پنجشیر ولسوالی خنج آن است که زمین های زراعی آبی آن در حدود 400 جریب زمین است که هم ساله زیر کشت دوفصله می روند. آب و هوای ولسوالی خنج برای کشت گندم، جو، جوار و میوه

جات (سیب زرد لو) خیلی خوب مساعد است و در این ولسوالی انواع میوه جات پخته می شود. توت خنج از شهرت خوبی بر خور دار است.

ساحه ولسوالی خنج

ششم قسمت زمین داری پنچشر ولسوالی شتل است که در میدا آن دهنه گلبار وانجام به قله آرزو مرغی می رسد و از دوطرف این ولسوالی پرخم وپیچ زیبا و سرسبز را کوه های مرتفع وطویل احاطه کردیده وپوشیده از درختان بادام وبلوط میباشد. چون این ولسوالی مکملا کوهستانی است. زمین های زراعتی هموارندارد وزمین های زراعتی وباغات آن دوطرف دریای شتل وبالترا سطح دریا قراردارندد وبوسیله حوی عنعنوی آبیاری می شوند.

آرزوی قسمت ولسوالی شتل

زمین های زراعتی ولسوالی شتل

هفتم قسمت زمین داری پنچشیر ولسوالی دره است که در این جای یک ساحه مراتع موجوداست که مردم آنر کشت می کنند و حاصلات فراوان زرعتی را از این منطقه زراعتی بدست می آورند. ولسوالی دره آب وهوای گوارا دارد و در اطراف روود خانه خروشان آن مناظر چشم اندازی را بوجود آورده که چشم هر بیننده ای را می نوازد.

قریه عبدالله خیل

منظره طبیعی دره است

زراعتی قریه عبد الله خیل

باغداری

یکی دره از دره های بهشت

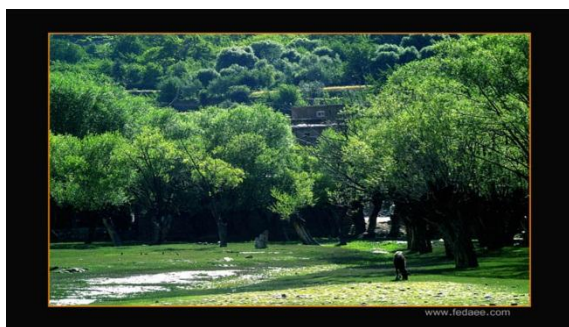
به بر صخره بر هوای بهشت

قهار عاصی

خاک سنگزار پنچشر و موقعیت دریاچه ها (حوض) و ریزه آب های فرعی آن که از دره ها سرچشمه جریان آنها به طرف وادی های کوچک وادی های بزرگ منطقه است و هم نبود وزش باد های شدید شرایط را برای باغداری خیلی مساعد ساخته است. عمایات باغداری جنبه تیوری نداشته ساحه عملی و تجربیوی دارد و مردم پنچشر از زمان بسیار دور و قدیم تجربه باغ داری دارند و تمام معززین پنچشیر چونکه مهمان را دوست می داشتند و مهمان نواز بودند از خود باغ های میوه پروری داشتن و دستار خان (سفره) خود را از میوه های باغ خود می اراستن و در تابستان مهمان را در صفا ای باغ های خود قبول می گردن و صفا های را از سنگ محل بلند برداشته و اطراف آنها را با بوته های زینتی احاط می گردند. و اکثریت معززین پنچشیر ذکی زهن و سپه سالار, کرنیل, سرهنگ با انگلیس جنگیده آند و در مجادله و گپیرو دار نورستان خدمت انجا داده اند. معززین عبارت از لنگرخان دشتک حیدرخان تاواخ وکیل جان محمد خان تاواخ خلیفه صاحب نور محمد خان تاواخ سلطان محمد خان نوروزخیل سنگونه مرزا هزله خان قریه گلستان رخه شفات خان فراج سکندر خان کنکوی آبدره فتح محمد خان دشتک حاکم غلام بها الدین خان تاواخ محد ولی خان تاواخ غلام جان تاواخ رحیمداد خان تاواخ جندار خان استایچه غلام محی الدین پیاوشت کرنیل حیات خان پایچار سرهنگ میرمرزاخان پایچار وکیل صاحب محمد کریم گذاره شصت سنا تور ولی محمدخان قابضان مدیر عبدالرحیم مقصودی قابضان محمد نجم خان بخشی خیل محمد محسن خان بلندی بخش خیل قلعه دارخان بخشی خیل دوست محمد خان قریه قاسمخیل شصت ملک محمد ایوب خان قابضان معین عبدالاحمدخان ملاخیل بازارک محمدپر دل خان بازارک نیاز محمد خان هزاره بابا علی دره هزاره توره خان از بابا علی دره هزار قباد خان از قریه کرمان دره شابدل خان پشغور فتح خان سفید چهری کرنیل محمد نواب خان سفید چهر مدیر احمد خان خنچ حاجی احمد یار خان دشت ریوت میرفقیر اعنابه سید عبد الله قریه عنابه ملا میر خان فراجی آغا میرخان فراجی تور جنرل غلام علی خان سب سالار حسن علی خان , سکندر خان می باشند.

بسیار معززین پنچشیر زمین دار و باغدار بودند و نسبت کار و فعالیت به درجه علم و اقتصادی رسیده بودند و خود بادست خود و به غرس و یا کاشت و برداشت میوه درختان اقدام می کردند و به این وسیله در عمرانی و آبادنی پنچشیر خدمت شاهان به محیط زیست این منطقه انجام داده اند. و هم آنها به حفظ و حراست از درختان اهمیت می دادند. در بسیار از نواحی پنچشیر درختان چهارمغز و چنار دیده می شود که عمر آنها از چندین عصر پیش است.

گواه بعد از بستن بند سلطان غزنی پنج شیران (پنج پیران) در کنار دریای پیاوشت مجلس و را عیه ترتیب داده صرف طعام نموده بودند و نهال چناری را به نسبت یاد و بود این روز فرخنده غرس کردند که حالا هم این چنار در پای چنار پا برجاست.

قهر مان ملی احمد شاه مسعود در زیر ساحه قدیم ترین چنار در دشتک پنچشیر

رونق و شکوفایی و لاییت پنچشیر و ابسط به توسعه باغداری است و ضرورت به رهنمایی های زون بندی علمی دارد

چون بعضی مناطق ولایت پنچشیر هوای سرد دارد و هم میوه جات مختلف به طول زمان مختلف به سردی و تابش آفتاب و هوای گورا ضرورت دارند. باغ و باغچه پنچشیر وابستگی به پیوند هوای سرد طبیعی کوهساران پنچشیر داشته و دارد زیرا کوتل های نام دار و پرفیض رونی بخش انجمن، خواک، چمار، زرد آلوده، بازرک، و همه نیل تاواخ که سرچشمه دریای فرعی و دریای نام دار پنچشیر می باشند. درختان میوه دار در مناطقی می روید که تخم یا پندک آن باید حرارت منفی صفر را سپری کند بنابراین آب و هوای اکثر ساحات وادی های نواحی پنچشیر در شب و روز بین 15 الی 35 درجه سانتیگراد در فصل گرما می رسد و با این نسبت وضعیت آب هوا پنچشیر برای باغداری خیلی مساعد است و و هم نظر به سنجش تحقیقات علمی درجه حرارت مناسب برای رشد و نمو خوب اکثریت نباتات در بین 15 الی 35 درجه سانتیگراد قرار دارد. چون ولسوالی های دره، پریان، شتل در منطقه کوهستانی واقع است که فازهای الپ یا یانی در شکل گیر سیمای امروزی شان نقش اساسی دارد. و هم ریخت شناسی منطقه پنچشیر جوان است و توپو گرافی (نقشه بلندی و پستی های سطح قرینه) ولسوالی ها رابط ای مستقیم با ساختار های زمین شناسی دارد.

آب هوای وادی های ولسوالی های مستقیم زیر تاثیر یخچالهای طبیعی و حوض های طبیعی آن قرار دارد که در فراز کوه واقع اند قرا دارد. محیط نمو نبات و رسیدن محصولات میوه آن و ابسط به درجه حرارت منطقه می باشد. درجه حرارت بیشتر و کمتر در روند پندک، گل کنی یا شکوفه، برگ و حتی میوه دهی نباتات نقش اساسی دارد و به همین خاطر زون بندی منطقه هم به منظور محیط نمو اقسام مختلف میوه جات به اساس اقلیم (درجه حرارت سردی و گرمی) منطقه صورت می گیرد و هم در نقشه زون بندی وقت روز تابش آفتاب، سایه، وزیدن باد، خشکی و نمی خاک و ساختمان خاک گنجانیده می شود.

مفیدیت زون بندی برای باغ داران هشدار میدهد که از کاشت نباتات که سازگاری به آب و هوای منطقه ندا شته باشد اجتناب ورزند و هم آگاهی از ارقام درجه حرارت فصول زون منطقه باعث جلوگیری از ضایع وقت و هم از هدر روی هزینه می کند. چون درختان میوه دار در بعضی زونها نمو آن سازگار است، اما پخته شدن میوه با کیفیت آن حاوی از ویتامین ها و منرال ها مهم است و هم در ختان میوه دار بعد از دو الی سه سال به میوه دهی آغاز می کنند. توصیه زون بندی ولایت پنچشیر همه چیز بطورنسبی است:

1. باغدار و زمینداری ساحه های مربوط ولسوالی پریان زیر تاثیر کوتل، چمار، کوتل انجمن، کوتل خاواک قرار گرفته هوای زمستان آن خیلی سرد و پر از برف می باشد. هوای روز های تابستان آن از 20 الی 25 درجه بالاتر نمی رود. و در ساحات منطقه پریان چون هوای شب تابستان آن سرد است و حاصل کشت گندم پخته نمی شود و هم این منطقه فاقد درختان میوه دار است (زون 1)

2. باغ داری و زمینداری ساحه ولسوالی خنج زیر تاثیر حوض میم خان که در فراز کوه دره غوزه واقع است که در زمستان آن را قرص یخ می زند و در تابستان آب آن به اثر تابش آفتاب بخار می کند و هوای منقطه را مرطوب ساخته است. در ساحات ولسوالی خنج گندم جو، جواری و انواع میوه جات پخته می شود و درجه حرارت این منطقه در تابستان 25 الی 33 درجه سانتی گراد می باشد (زون 2)

3. زمین داری و باغ داری ساحه ولسوالی دره که تحت تاثیر بغار یخچال دره عبدالله خیل و حوض لالان که در فراز کوه دره هزاره واقع است قرار دارد. در بلندی های این منطقه درجه حرارت و فشار هوا کمتر است در فصل تابستان نیز بارندگی صورت می گیرد و هوای این منطقه شرایط خوب را برای کشت کجالی فراهم حیوانات ساخته است و انواع میوه جات در محل آفتابی و آفتاب رس آنها پخته می شود. چون ولسوالی دره دارای دو دره فرعی دیگر نیز

می باشد دره کرا مان دره‌ی جهر علی و دره عبد الله خیل و درجه حرارت شان یک سان نیست فرق می کنند. در چه حرارت ساحات ولسوالی دره از 20 الی 32 درجه سانتیگراد زون (3)

4. باغداری وزمیندار ساحه ولسوالی شتل اندک است و هم زمین های زرعتی از سطح دریای شتل بلند و در دامنه کوه قرار دارد و به وسیله جوی های عنعنوی آبیاری می شوند. گندم, جو, جواری, نسک, کچالو از جمله محصولات زراعتی آن به شمار می رود. محصولات باغ داری آن چهار مغز, بادام, زردالو, شفتالو, ناک, انگور و توت تشکیل می دهد. در چه حرارت ساحات دهات ولسوالی شتل نسبت به توپو کرافی منطقه آن فرق دارد. حرارت روز های فصل گر ماه از 20 الی 35 در چه سانتیگراد می باشد زون (4).

5. باغداری و زمین داری بازارک که مرکز ولایت پنجشیر است و ساحات وادی های دوطرف دریا و دامنه کوه های آن برای باغداری خیلی مساعد است و هر نوع در ختان میوه دار در آب و هوای این منطقه رشد و نمو و پخته و میوه آن می رسد. در چه حرارت این منطقه زیر تاثیر ارتفاع پنج هزار متر کوتل بازارک که بلند ترین کوتل مرکزی برف گیر پنجشیر به حساب می رود. درجه حرارت فصل گرماه این منطقه از 22 الی 35 در چه سنتی گراد در روز تجاوز نمی کند زون (5).

6. باغداری و زمین داری ولسوالی رخه نظر به تعداد اهالی آن اندک است و بعض از اهالی رخه بنا بر تنگی جای قلت زمین زارعتی باغ و باغچه و حتی جای خانه مجبور به ترک دیار شده اند و اکثریت مردم رخه در کابل, مزارشریف, شهر قندوز, خان آباد, پلخمري, خوست و فرهنگ, نهرین, اشکمش مسکن کزین شده اند.

موقعیت ساحه جغرافیایی رخه بین بازارک و تاواخ در بلندی در دامنه کوه به شکل میلان واقع است و آب هوای گوارا در تابستان شمال که ملایم دارد و هم از برکت برف گیری کوه شفتان دریای رخه دایم جریان است و زمین های زراعتی آن دوفصل یعنی گندم و جواری کشت می شود. محصولات باغداری ساحه رخه سنجد, زرد آلو, آلبالو, گیلاس, سیب, انگور, چهار مغز و توت تشکیل می دهد. درجه حرارت روزانه فصل گرما ساحات رخه 25 الی 35 در سانتیگراد می باشد زون (6).

7. باغداری و زمین داری ساحات مربوط ولسوالی عنابه زیر تاثیر آب هوای کوتل همه نیل تا واخ وللمی توت پز آبدره که هردو کوتل برف گیر مقابل هم واقع استند. و این دو کوتل برف گیر باعث هوای مرطوب در این مناطق شده که شرایط رشد گیاهان از جمله درخت بلوط, بادام کوهی, هنجیر و جنگل های خودروی و هم در نظم در چه حرارت بیشتر و کمتر هوای سرد ماه حوت و حمل که در روند کفاندن هسته تخمی, پندک و گل کنی نباتات مخصوص این منطقه نقش اساس دارند.

برف کوه لکم توب پز در آخیر ماه جوزا شروع به آب شدن و بخار شدن می گیرد و مقدار آب در هوا این منطقه که در شب باعث تشکیل شبنم و ایجاد رطوبت زیاد در ساحه شده و سرسبزی را در دامنه کوه های این منطقه بوجود آورده است. در چه حرارت در اکثر ساحات مناطق ولسوالی عنابه در روز های تابستان 35 الی 40 درجه سانتیگراد می رسد زون (7).

در زون بندی ما دیم که ساحات ولسوالی های پریان, دره, شتل شرایط آب هوای سرد آنها برای کاشت درختان میوه دارانقدر مساعد نیست و حتی ولسوالی پریان تمام ساحات آن فاقد درختان میوه می باشد و هم درختان غیر میوه در ساحات این ولسوالی اندک است. من منجبت یک متخصص توصیه می کنم که کاشت بعضی از درختان که میوه گوشتی معالجوی و قایوی است و در ساحات سرد سیر این سه ولسوالی مساعد است و هم در اقتصاد مردم این منطقه کمک شاهان می کند. میوه های دارویی و معالجوی و قایوی که در طب قدیم حکیمان بخصوص ابو علی ابن سینا ی بلخی در رابط خوردن فایده میوه های و قایوی معالجوی به بیان خواص آنها نیز پر داخته بود که امروز کشف شده که بسیا از این میوجات خاصیت ضد سرطانی دارند از قبل توت زمینی , تمشک , میوه حبه آبی قرا قات, عناب سنجد تلخ و زرشک و غیر:

1. عناب درخت عناب از چهار هزار سل به این طرف در چین به صفت میوه داروی معالجوی و قایوی کاشت می شود. درخت عناب میوه خوش مزه دارد و هم داروی موثری برای جگر به شمار می رود و هم ضدبیماری های سرطانی است و هم تصفیه کنند خون و به هضم غذا کمک می کند.

میوه خشک عناب

آب میوه عناب

شربت عناب

درخت عناب

2. سنجد تلخ بته آن در کنار رود خانه ها جوی ها و درگ آب های سنگلاخ می روید و از میوه آن روغن می گیراند و در در مان زخم معده و زخم رحیم زنان موثر است و از خون ریزی زخم معده و زخم رحیم جلوگیری می نماید. سنجدتلخ به علت داشتن خاصیت ضد کلسترول اهمیتبه سزایی دارد همچنین برگ این گیاه سر شار از انواع آنتی اکسید آنها بوده که برای جلوگیری از اختلالات کبدی مفید است.

کپسول های آن

شربت آن

روغن آن

اب میوه آن

درخت همراهی میوه سنجدتلخ

3. قراقات گیاهی است بدون خار و به طول یک الی سه متر قد در ختچه آن بلند می شود و میوه این گیاه داروی معالجوی است و میزان قند خون را کنترل می کند و هم چربی خون را پایین می آورد و هم فشار خون را کم می کند و برای معالجه مرض قند نیز توصیه شده است و ضد عفونت های ادراى است و هم ضد ورم پرستات و درمان شب ادراى است و ضد التهاب , ضد دل بیچی ضد اسهال و قابض می باشد.

یوگود قراقات

بالای تورت قراقات

قطی یخ زده قراقات

گیاه قراقات همراهی میوه

4. زرشک درختچه ایست که خاردار به طول یم تا چهار متر قد درخت ان می رسد و میوه رنگ جگری و ترش مزه دارد. غنچه های زرشک زرد رنگ است و در فصل تیر ماه رنگ جگری را با خود می گیرند. و درخت زرشک گیاهی بومی مناطق معتدل و نیمه استوای است. میوه زرشک داروی است و خواص انتی بیوتیکی ضدباکتری و ضد عفونت دارد و میوه زرشک درمان عفونت های (معده، گلو، مجاری ادرار، روده، ریه) موثر است.

مربای زرشک

شربت زرشک

زرشک پلو

درخت زرشک همراه میوه

5. تمشک گیاهی است با ساقه های خاردار که در کنار جوی ها و مزارع به صورت وحشی و انبوه در مناطق مرطوب جنگل ها و صحرای می روید و گاهی هم بته تمشک را می کارند. میوه ای تمشک شبیه شاه توت است و دارای مزه ترش بوده و بصورت خام یا مربا و شرابت خورده می شود. خواص میوه تمشک داروی است و خون را تصفیه می کند و کسانی که به رو ماتسیم و مرض قند مبتلا هستند خوردن آن بسیار مفید است. شرابت تمشک مخلوط با آب جوش برای رفع تب تو صیه شده است و هم میوه تمشک دارای خاصیت ضد عفونی کننده است و به علت دارا بودن ویتامین ث و ک برای فشار خون مفید است.

مربا تمشک

تورت تمشک

گیاه تمشک

6. توت زمینی تا قرن چهارد بشکل وحشی جنگلی بود و اولین بار در فرانسه از جنگل به زمین زراعتی کشت آن منتقل شد و از آن به عنوان یک گیاهی اهلی استفاده گردید. توت زمینی گیاهی علفی با ساقه ها با یک دیگر جوش خورده می باشد. توزمینی میوه ای خوش مزه است و خوردن توت زمینی با عث کاهش خطر بروز حمله قلبی و سگته مغزی می شود. توت زمینی دارای ویتامین های (ث, ب2, ب5, ب6, ک) برای مقابله با انواع مختلف سرطان ها و همچنین کمک به کاهش کلسترول بدن خون مفید است.

توت زمینی

مرباتوت زمینی

گیا ه توزمینی

اکثر نباتات در زمان جوانه زدن و تولید تخم و یا گل به آب زیاد نیاز دارند. یک نبات در یک مرحله حد اقل به پنج بار آب فراوان ضرورت دارد. بنا براین اکثریت نواحی پنجشیر داری آب شیرین فراوان می باشد و مناسب ترین منطقه برای باغداری است و بدین لحاظ زیاد ترین آب های شیرین برای کشت نبات بمصرف میرسد.

ایجاد باغ در دشتک

باغ داری تالواخ

جنگلات

باریدن نزولات موسمی باعث آب و هوای مرطوب پنجشیر شده است که شرایط را برای رشد گیاهان از جمله درخت بلوط، بادم کوهی و جنگل های خورد روی به شکل پراکنده در بعضی از مناطق پنجشیر رویده است و هم این نزولات در ذخیر آب دره های و در حفاظت از رودخانه ها آن نقش موثر دارد. عوامل آب و هوا و نوع خاک در پراگندگی رویش جنگل و گیاهان نقش به سزایی دارد. در نزدیک ارتفاعات چهار هزار متری کوه های پنجشیر که از برف های دایم مسلط هستند و عموماً گیاهان علوفه می روید و چراگاه خوبی را در این مناطق بوجود آورده است ولی در داخل دره ها و کویایه ها عموماً درختان چنار عرعر و چهار مغز توسط مردم محل غرس نهال ها صورت گرفته و هنوز هم هر ساله غرس نهال چنار عرعر بید سفیدار چهار مغز سنجد و توت صورت می گرد که باعث سرسبزی و محیط سالم پنجشیر شده است. و هم سالم سازی ارتقای کیفیت آب آشامیدنی نیز از طریق جنگل ها صورت می گیرد. درخت های خورد و کلان بلوط خنجرک بادم کوهی در ساحه ولسوالی شتل ودر بند , فراج و آبدره زیاد تر دیده می شود. باخطریکه در این مناطق اجازه چرای برای رمه و گله بز های کوچی داده نشده است و از گزند آسیب گله بزها کوچی جنگلات این مناطق شکر خدا است که محفوظه ما نده است. مردم پنجشیر اگر بخواهند که فضای مطمئن برای رشد و صحتمندی نسل های بعدی خود و جامعه سالم را بیا آورند.

جنگلات خود را از شر سرازیر شدن گله بزها و رمه‌ها بیش از حد در عافچه‌ها ی کوهی شان مانع شوند. و در شکوفای و سرسبزی محلات خود تلاش بیشتر نموده و حفاظت از نظافت و سلامت محیط زیست مسوولیت همگانی است که نباتات در رشد و صحتمندی انسانها نقش اساسی را دارا میباشد:

1. تصفیه هوا از وظایف عمده نباتات بوده که اکسیجن را به هوا ازاد نموده ودر مقابل گرد و غبار وکاربن داکساید از هوا جذب می نماید.
2. پوشش گیاهی(جنگل وبوته های جنگلی) نقش موثر در حفاظت خاک ونگهداری آب دارد هر چا که پوشش گیاهی انبوه یا چراگاه غنی از علوفه وجود داشته باشد تخریب خاک به وسیله آب ویا باد کمتر اتفاق می افتد ویا اتفاق نمی افته ودر موقع بارنده گی های شدید سیلاب ها کمتر جاری میگردد, پوشش گیاهی سبب میشود که آب بیشتری در زمین نفوذ کند وگمتر آب بصورت آب های سطحی هدربرود.
3. جنگلات و پوشش نباتی کوه ها را سرد می سازد وبرف وباران در فصل زمستان در انجا ذخیره می گردد. ودر فصل گرمابرف ها به تدریج آب شده وبه صورت چشمه سار ها جاری می گردد وقسمت اعظیم این مایه زندگی ازساحه کوه ها تامین می گردد.
4. جنگل زار ها و مناطق سبز آب را ذخیره می کنند وآنرا به مروزمان وبه اهستگی به منابع آبیاری روی زمینی مانند جوها دریاها وذخاھر زیرزمینی می دهند. جوی هایی که غرس درختان واز بوته های جنگلی انبوع اند مدت طولانی آب می داشته باشند, در مسیر خود این نوع جوها منابع آبی طولانی زیر زمینی را بیشتر تغذیه می کنند.
5. نبات بلند قد (چهار مغز, توت, چنار, عرعر, سفیدار, بید) میتواند از آب های زیرزمینی استفاده نموده زیرا نباتات بلند قد خود ذخیره کنند آب درخاک در خود ودر محیط ماحول می باشد.

عرعر, سفیدار, بید ساحه پریان

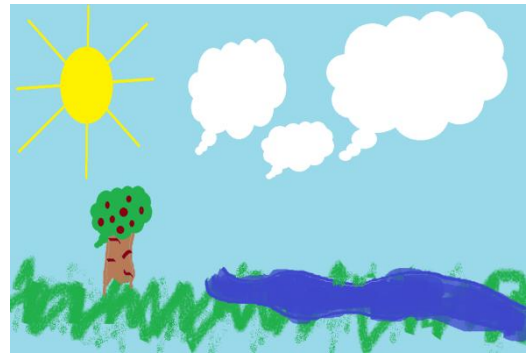

جنگل راه تنگ

جنگل در بند

6. درختان نبض زمین هستند ومایه حیات انسان وحيوان وحتى بعضی از گیا هان در چرخه طبیعت نقش ارزنده ای دارد. نقش نباتات در بارندگی و مصرف آب مهم است. چرخه آب در طبیعت از اثر تبخیر از هرگونه سطح مرطوب خاک وگیا هان به اثر تابش افتاب وسرعت باد به هوا می رود و سپس جمع و متراکم شده و قطرات ریزی را در ابر ها به وجود می آورد. وقتی که هوا دیگر نمی تواند حجم سنگین قطرات آب جمع شده را تحمل کند. قطرات آب باز به صورت باران وبرف به زمین بر می گردد.

7. جنگلات در ایجاد فضای مطمئن برای زندگی انسان ها و دیگر موجودات کمک می کند. جنگلات در منطقه لانه و زیستگاه خوبی را برای گونه های مختلف جانوران و پرندگان فراهم می آورد (آهو، قوچ، میش، گرگ، پلنگ برفی و ندک پیشو پلنگ).

حیات وحش نه تنها در حفظ محیط موثر است بلکه انسانها را از امراض و آفات نیز محافظ می نمایند. پرندگان یکی از عوامل اصلی متعادل کننده طبیعت به شمار می روند. تخم نباتات را حیوانات وحشی و پرندگان مخفی می کنند باعث از دیداد فرش سبز می گردند.

کبک دری

بز کوهی

گرگ

وندک

پلنگ برفی

دره آرزوی مملو از بته های جنگلی از قبیل بشال، خنجک، بادم کوهی، ریواس، هنگ بد بوی، غوغن علف خوش خوار مرغه می باشد. حضور این حیوانات سبب شده که این منطقه به عنوان نمونه ای بارز زیستگاه ی حیات وحشی از بیشترین شدت حفاظت سشده در جنوب دامنه کوه هندوکش مشخص شود.

کوهستان آرزوی نمایانگر نمونه های ویژه ای از طبیعت می باشد که وضع طبیعی همیشگی آن محیط مناسبی برای تکثیر و پرورش جانوران از جهت پنا گاه حیات وحشی منطقه حفاظت شده می باشد و هم 70 کیلومتر این ساحه خالی از سکن است و شرایط این دره آرزوی برای پارک ملی از بیشترین شدت حفاظت شده برخوردار است و هم نزدیک به کابل است و دارای چندین آبشار شفاف و صحتی دارد که مشهورترین آن بنام آبشار مرغی یاد می شود.

آب هوای دره آرزوی در تابستان متعدل 20 الی 25 درجه سانتی گراد در روز و از طرف شب سرد آن 10 الی 15 درجه سانتی گراد می باشد.

چارواداری (مال داری، دامداری)

سرزمین و طبیعت زیبا پنچشیریکی از بیلاق های کوهستانی افغانستان بشمار میرود. دره خاواک و دره آرزو از جمله چرگاه کوهستانی منطقه می باشد. کوه های این مناطق در سه فصل از اوسط بهار تا اوسط خزان علف خوش

خوار فراوان داشته که مردم اهالی در قدم اول و در قدم دوم کوچی ها با اجازه دولت در بدل پرداخت مالیات شاخ شماری در طی سه فصل از آن استفاده می کردند. که در گذشته مسولیت این دوچرا گاه بزرگ از طرف امیر شرعی خان و امیر عبد الرحمن خان به دو معزز باشیده ی قدیم پنچشر کزاشت شده بود که کوچی های چاروادار و چادر نشین بدون اجازه این دوشخص با نفوذ دام های خود را به چراگاه خاواک و آرزوی ورود داده نمیتوانا نیستند. مسولیت مالیه پنچشیر از طرف دولت بدوش غلام حیدر خان تاواخ و جمع آوری مالیات شاخ شماری چراگاه آرزوی را غلام جان تاوخ و از چراگاه خاواک را خود کرنیل محمد نواب خان داشت. غلام حیدر خان و نواب خان از کوچی های چاروا دار با مجرد ورود شدن شان به چراگاه ها مالیات شاخ شماری سالانه می گرفتند و به دولت می پر داختن . و اکثریت زمین های کشت هنگار دره آرزوی از خود غلام حیدر خان بود که حال هم این ملک از اولاده ی آن می باشد. امروز کوچی های سرخود وبدون اجازه از مردم از علفچر های پنچشیر استفاده می کنند و حتی در نقاط آسیب پذیر رمه وگله بز های خود را می چرانند و این عمل شان باعث انقراض در ختان بادام کوهی، خنجک بشال سیاه چوب و بعض از گیاهان دیگر در کوه های منطقه تاواخ نیز شده است.

از جمله تحدیدی است که بر منابع طبیعی پنچشیر وارد شده و اکنون تاثیرات نا گوار آن باعث افزایش سیلاب ها برف کوچ ها در نواحی ولایت پنچشیر می باشد. بز حیوان زیان آور به محیط زیست است و باعث از فقیر شدن وحتی از میان رفتن چراگاه ها وجنگل ها ونابودشدن پوشش گیاهی و افزایش فرسایش خاک و تخریب محیط زیست می شود. بز تقریباً کلیه شاخ های سبز ونو جست های نهال بزری وبوته ها را از بین می برد و شاخه های جوانه را گاهی تا ارتفاع قابل ملاحظه می خورد.

مردم پنچشیر از قدیم پیشه چار واداری را به خاطر رفع مشکلف احتیاجات گوشت ولبنیات خود داشتن وهنوز هم دارند. وامروز علاقه مردم پنچشیر به چارواداری روز به روز فزونی یافته است. و هم آمدن کوچی با رمه وگله بز ها فشار زیاد بالای علفچر های پنچشیر وارد شده است ودر نتیجه زمین فشرده گی پیدا کره وهم کاش مواد عضوی در خاک آن شده وباعث کاهش پوشش نباتی آن شده است.

کوه های مناطق تاواخ ، عنابه ، زمان کور که برهنه از پوشش گیاهی شده است و ایجاب یک پروژه تحفظ خاک وتنظیم آب را می کند که این پروژه باعث احیا مجدد منابع طبیعی وافزایش محصولات زراعتی و علفچر ها چشمه سارها جلوگیری از فرسایش خاک روناب شدن آب های موسمی و سیلاب ها می شود. ریواس از گیاه های فصل خنک است و درجه حرارت پایین را تحمل می کند ریواس در مناطق برف و باران در خاک نرم وحاصلخیز بهتر رشد می کند. مهم ترین محل های رشد نمو ریواس دامنه کوه های تاواخ عنابه زمان کور و شتل می باشد. با افزایش کاشت بته های ریواس (چوکری) و هنگ بد بوی (بوته کمال) می توان دامنه کوه های مناطق

مذکور را سرسبز ساخت و جلوگیری از فرسایش خاک و روناب شدن باران های موسمی را وبه این شیوه پیش گیری سیلاب ها را گرفت. گیاه ریواس هنگ در ماه اول بهار شروع به رشد و نمو می کند و مناظر زیبا و دیدنی را در کوه تپه صخره ای و دره ها به بار می آورد.

نمونه پروژه تحفظه خاک در ولایت غور

نمونه ریواس

گیاه ریواس و هنگ در اخیر فصل تابستان تخم آنها پخته و می رسد و برای تکثیر این دو گیاه به وسیله تخم آنها در ماه خزان کاشت آنها صورت می گیرد. این دو گیاه معمولا در جای های شیب دار و کوهستانها لا بلای تخته سنگ وریگزار ها به خوبی ساز گاری پیدا می نماید و ریشه آنها در حدود یک متر در زیر خاک رشد می کند.

خوردن ریواس فایده در مانی دارد و اشتها را تحریک نموده و برای تقویت معده و کبد (جگر) مفید است. ریواس دارای ویتامین های ث و آ می باشد.

پیشنهاد به مردم شریف تا واخ که مسیر در پای قول درناب و قول چهلاک را بوته های سوپی وکج بید باید کاشت کنند، موجودیت در خت کج بید و بوته های سوپی در مسیر دریاها وجوی بار ها می تواند آب را به مدت طولانی ذخیره کند و باعث افزایش جریان دایمی دریا ها در فصل تابستان می شود. آب دریای تاواخ از ارتفاع دو کوتل بر ف گیر عمه نیل و قبر هزار از دو قول سر چشمه می گیرد.

پیران منطقه می گویند صد الی صد سی سال پیش ارتفاعات کوه تاواخ دارای یخچال طبیعی دایمی بود و به مروزمان به تدریج ذوب شد است و هم 50 الی 60 سال پیش ده کیلومتر پایینتر از ارتفاعات دامنه کوه ها انبوه از درختان بادام کوهی بود و حالا به شکل پرا گنده و اندک در خت بادام کوهی دیده می شود. و مردم چیز فهم منطقه دلیل آنرا علا قمندی بعضی از مردم محل به نگهداشت گله بز در چرای بی رویه گله بز می دانند، اگر بدین منوال چرای بی رویه از طرف دام پروران ادامه پیدا کند و بادام کوهی منطقه روز به روز در حالت تحدید انقراض است.

گله بز در تاواخ از یک نفر است

کوه‌های سر به فلک پنجشیر دارای یخچالهای طبیعی و حوض‌ها طبیعی می‌باشد و مطالعه و شناخت آنها از جنبه‌های گوناگونی و نظیر نقش آنها به عنوان منابع آب اهمیت و کارکرد این یخچالها در چرخه‌های زیست محیطی و بهره‌گیری از آنها به عنوان شاخص‌های اقلیم از مهم‌ترین مواردی است که در طرح بین‌المللی حفاظت از یخچالها مورد توجه قرار دارد. با توجه به اینکه جریان آب دائمی دریای پنجشیر از منابع یخچالها و برف‌چال‌های طبیعی تامین می‌شود بنا بر این مطالعه و حفاظت از این منابع از طرف اداره ملی حفاظت محیط زیست ضروری به نظر می‌رسد. و می‌توان از این منابع بزرگ برای بهبود وضعیت محیط زیست منطقه‌های ولایت کابل مورد استفاده قرار گیرد. و محیط این منطقه را طوری مرطوب کنیم که خود محیط به شکل تخییر آب بدهد آب را بگیرد. یک گانه رای مرطوب کردن کاشت درختان مثمر و غیر مثمر در ساحات خالی از پوشش گیاهی این مناطق می‌باشد.

یخچال دره عبدالله خیل دره

یخچال انجمن

یخچال دره آرزو

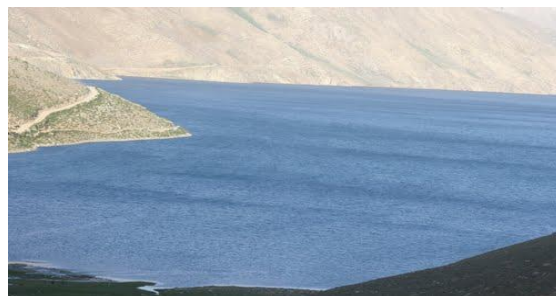
حوض لالا، حوض میم خان و حوض سژاب در فراز کوه‌های پنجشیر واقع هستند، گنجینه طبیعت زیبای پنجشیر و زیستگاه آهو بز کوهی و آهو مارخور به شمار می‌آیند و هم سودمندی‌های فراوانی دارند که از جمله می‌توان به مهار سیلاب‌ها و حفظه ذخایر آب‌های زیرزمینی و تصفیه آب اشاره کرد.

این حوض‌ها موجب پدید آمدن هوای مرطوب نواحی محل خود با چشم اندازهای جنگلی بی نظیر شده است و چشمه‌سارها را نیز بوجود آورده است. حوض سژاب که در نه کیلومتری کوتل خاواک واقع است دارای آب گرم می‌باشد و جالب است که منبع تامین آب دریا غوزه از حوض میم خان می‌باشد و این حوض در فراز کوه واقع است و در زمستان قرص یخ می‌زنند و اطراف این حوض نیاز کاشت گیاهان نیمه‌الپنی دارد و دامنه کوه‌های آن را باید سرسبز

مرطوب ساخت که گیاهان این محیط به اثر تابش افتاب آب خود را تبخیر کند و دوباره ساحه این محیط آب را به شکل باران و برف بگیرد.

بز کوهی

حوض میم خان

درخت سرو که پوشیده از برگهای سوزنی است و این درخت به عنوان یک درخت همیشه سرسبز و استوار و حتی در هوای سرد سرماه پایداری دارد و بنابر این شرایط غرس آن در آب هوای تمام ولسوالی ها ولایت پنجشیر مساعد است و میتوان این درخت زینتی را در اطراف باغ ها جوی و جوی بارها و منازل کاشت. بخاطریکه درخت همیشه سبز است و هم مناسب برای فضای سبز می باشد. درخت سرو یک خصوصیت دارد که ریشه های آن چند سانتی متر دوتر از تنه درخت کسترش می یابند و ماباید در قسمت آبیاری آن توجه داشته باشیم. آبیاری درخت سرو چند سانتی متر دورتر از تنه درخت انجام گیرد که تا آب کافی برای درخت فراهم گردد و اگرچه این قایده آبیاری صورت نگیرد و آبیاری در اطراف تنه موجب می شو که برای جذب توسط ریشه فراهم نه شود و منجر به زرد شدن برگ های درخت زیبای سرو می شود.

مدارک استفاده شده است

نگای به سرزمین پنجشیر محمد هاشم انتظار

استفاده از مقالات راجع به محیط زیست از انترنیت

استفاده از آثار احمد علی کهزاد

بی بی سی در مورد حفظ یخچالها

مقالات راجع به زون بندی از مواد سویدنی

مورخ فبری وری 2013